

29ª ANOMALIA ROZSZERZALNOŚCI CIEPLNEJ WODY

1. ZAGADNIENIA TEORETYCZNE

- Rodzaje wiązań atomowych w cząsteczce, oddziaływania międzycząsteczkowe, energia wiązania;
- budowa cieczy, struktura cząsteczki wody i lodu;
- wpływ czynników zewnętrznych na właściwości fizyczne cieczy;
- anomalna rozszerzalność wody.

2. POMIARY

Przed pomiarem sprawdzić wysokość słupa cieczy w kapilarze. Jeżeli wysokość słupa cieczy jest poniżej 30 cm, poprosić o uzupełnienie badanej substancji.

1. Pokruszyć dużą ilość lodu i umieścić w misce.
2. Ustawić na mieszkadle magnetycznym naczynie plastikowe wraz z umieszczoną w nim kolbą pomiarową.
3. Zapoznać się z podziałką na kapilarze i zaobserwować wysokość słupa cieczy.
4. Włączyć mieszkadło magnetyczne i ustawić tak, aby mieszkadło znajdujące się wewnątrz kolby obracało się.
5. Obłożyć kolbę rozdrobnionym lodem, przesypując lód solą.
6. Gdy temperatura wody w kolbie obniży się do ok. 11 °C, rozpocząć pomiar wysokości słupa wody w kapilarze, co 0,4 °C, aż do temperatury 5 °C.

Przykładowa tabela pomiarowa:

Temperatura wody [°C]	Pomiar w trakcie chłodzenia [mm]	Pomiar w trakcie ogrzewania [mm]
11,0		
10,6		
10,2		
...		

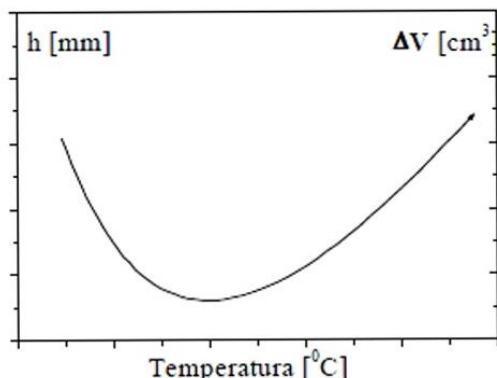
7. Gdy temperatura wody w kolbie obniży się do 5 °C zapisywać wysokości słupa w kapilarze o 0,2 °C, aż do temperatury ok. +0,4 °C.

Uwaga! Gdy woda osiągnie temperaturę +0,4 °C, natychmiast wyjąć kolbę z mieszanki chłodzącej, ponieważ woda zamarzając może rozsadzić kolbę.

8. Wyjąć kolbę z naczynia i ustawić z powrotem na mieszkadle magnetycznym (bez naczynia z lodem).
9. Wykonać pomiary wysokości słupa wody w kapilarze przy ogrzewaniu się kolby powietrzem atmosferycznym, aż do temperatury ok. +11 °C (dla tych samych wartości temperatur jak podczas chłodzenia).

3. OPRACOWANIE WYNIKÓW POMIARÓW

1. Sporządzić wykres zależności wysokości h słupa wody w kapilarze od temperatury t , podczas ochładzania i ogrzewania wody. Na tym samym wykresie umieścić odpowiadające im zmiany objętości wody ΔV , jak to pokazano na Rysunku 1.

Do obliczeń ΔV należy przyjąć:

- średnicę wewnętrzną kapilary $d = 1,7 \text{ mm}$;
- zmianę wysokości Δh między wysokością początkową a wysokością słupa w danej temperaturze.

Rys. 1. Wykres zależności $h(t)$ i $\Delta V(t)$.

2. Wyznaczyć temperaturę odpowiadającą maksymalnej gęstości wody ρ_{max} .
3. Obliczyć względną zmianę gęstości wody między wyznaczoną temperaturą odpowiadającą ρ_{max} a temperaturą 10°C . W tym celu obliczyć objętość wody, która wypełnia kolbę (300 cm^3) i oraz kapilarę do danej wysokości.
4. Niepewności standardowe pomiaru temperatury i wysokości słupa wody oszacowane metodą typu B (patrz: Instrukcja ONP, rozdz. 4.2.) zaznaczyć na wykresie. Wymienić ewentualne inne przyczyny tego, że punkty pomiarowe nie układają się idealnie na krzywej.

4. LITERATURA

- P. G. Hewitt, Fizyka wokół nas, PWN Warszawa 2001
- S. Szczeniowski, Fizyka Doświadczalna, tom II, PWN Warszawa 1976
- S. Przestalski, Fizyka z elementami biofizyki i agrofizyki PWN Warszawa 1987
- H. D. Young, R. A. Freedman, University Physics, Pearson, International Edition.
- OpenStax: <https://openstax.org/details/books/fizyka-dla-szkół-wyższych-tom-2>
- D. Halliday, R. Resnick, Fizyka, tom I, PWN, Warszawa 1994.